एकाइ ७ · पदमार्ग

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ एउटै काम, चार अवस्था

उत्तर — प्रयोग · ३

क. **पूर्ण:** धातु + एको + थियो; बितेको बेलाअघि काम सकिएको।

ख. **अज्ञात:** धातु + एछ; घडी हेरेपछि मात्र थाहा भएको।

ग. **अभ्यस्त:** पहिले बानी भएको, बारम्बार हुने काम।

घ. **अपूर्ण:** धातु + दै + छन्; काम चलिरहेको।

ङ. **पूर्ण:** धातु + एको + छ; अहिलेसम्म काम सकिएको।

च. **अज्ञात:** पुगिसकेपछि मात्र थाहा पाएको।

अङ्क विभाजन

- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले क र ख को पक्ष कारणसहित लेखेमा।
- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ग र घ को पक्ष कारणसहित लेखेमा।
- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ङ र च को पक्ष कारणसहित लेखेमा।

२ प्रसङ्गले पक्ष छान्छ

उत्तर — प्रयोग · ३

क. बोतल त घरमै **छुटेछ**। (अज्ञात पक्ष)

ख. लेक **जान्थेँ**। (अभ्यस्त पक्ष)

ग. धुलिखेल **पुगेका हुने छौँ**। (पूर्ण पक्ष, भविष्यत् काल)

अङ्क विभाजन

- ✓ क मा ‘छुटेछ’ लेखी अज्ञात पक्ष भनेमा।
- ✓ ख मा ‘जान्थेँ’ लेखी अभ्यस्त पक्ष भनेमा।
- ✓ ग मा ‘पुगेका हुने छौँ’ लेखी पूर्ण पक्ष भनेमा।

३ अर्थ वाक्यले भन्छ

उत्तर — प्रयोग · ३

क. **दर:** तिजको अघिल्लो राति खाइने खाना। अर्को अर्थ: बजारमा चामलको दर बढ्यो (भाउ)।

ख. **हार:** पराजय। अर्को अर्थ: आमाले फूलको हार लगाउनुभयो (माला)।

ग. **बाटो:** हिँड्ने मार्ग। अर्को अर्थ: समस्या सुल्झाउने बाटो खोज्नुपर्छ (उपाय)।

अर्थ मिलेको अरू वाक्य पनि मान्य।

अङ्क विभाजन

- ✓ क मा खानाको अर्थ र भाउको अर्थमा वाक्य लेखेमा।
- ✓ ख मा पराजयको अर्थ र मालाको अर्थमा वाक्य लेखेमा।
- ✓ ग मा मार्गको अर्थ र उपायको अर्थमा वाक्य लेखेमा।

४ उचाइको तालिका

उत्तर

क. ३,४४० − २,८४६ = **५९४ मिटर**; ५,३६४ − ३,४४० = **१,९२४ मिटर**।

ख. जम्मा ५,३६४ − २,८४६ = २,५१८ मिटर; हिँड्ने दिन ८ − २ = ६; २,५१८ ÷ ६ = ४१९.६..., अर्थात् करिब **४२० मिटर**।

ग. तीनै ठाउँमा, किनभने तीनै ठाउँ २,५०० मिटरभन्दा माथि छन्।

घ. माथि चढ्दा हावामा अक्सिजन कम हुँदै जान्छ, र शरीरलाई बानी पर्न समय चाहिन्छ। जवान भए पनि छिटो चढे लेक लाग्न सक्छ। त्यसैले बिस्तारै चढ्नु र विश्राम गर्नु जरुरी छ।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

अङ्क विभाजन बोध · ४

- ✓ क मा ५९४ र १,९२४ मिटर निकालेमा।
- ✓ ख मा करिब ४२० मिटर निकालेमा।
- ✓ ग मा तीनै ठाउँ भनी कारण दिएमा।
- ✓ घ मा अक्सिजन र शरीरलाई बानी पर्ने समयको कारण दिएमा।

५ अपठित गद्यांश

उत्तर बोध · ५

क. ढिँडोलाई गरिबको खाना ठानेर त्यो पाहुनालाई देखाउँदा लाज लाग्ने भएकाले।
ख. पैसा तिरेर सेवा मात्र होइन, परिवारको आत्मीयता र गाउँको जीवन अनुभव गर्न पाइयो भन्ने आशय हो।
ग. अरूलाई खुसी पार्न नक्कली कुरा देखाउनुभन्दा आफ्नै कुरामा गर्व गर्न थालेको देखाउँछ।
घ. पूर्ण पक्ष (पूर्ण भूत)।
ङ. आङरिताले पदमार्गका गाउँमा होमस्टे चलाउने योजना राखेका छन्। आयुष्माको घरले त्यो साँचो रूपमा देखाउँछ: स्थानीय खाना, बारी र जीवनशैली नै आम्दानी र रोजगारीको स्रोत बन्न सक्छन्।

गद्यांशका पात्र र घटना यस अभ्यासका लागि बनाइएका हुन्।

अङ्क विभाजन

- ✓ क: लाजको कारण लेखेमा।
- ✓ ख: आत्मीयता वा घर जस्तो अनुभवको आशय लेखेमा।
- ✓ ग: आफ्नै कुरामा गर्वको परिवर्तन लेखेमा।
- ✓ घ: पूर्ण पक्ष लेखेमा।
- ✓ ङ: होमस्टेको योजनासँग जोडेमा।

६ एउटै अर्थ, फरक रूप

उत्तर प्रयोग · ४

क. म पहिले हरेक दिन खोलामा पौडी खेल्थेँ।
ख. उनीहरू हिजै पोखरा गएछन्।
ग. सुनमा सुगन्ध भयो।
घ. धेरै समयपछि साथीहरू भेट्ने साइत जुऱ्यो।

अङ्क विभाजन

- ✓ क: ‘खेल्थेँ’ लेखेमा।
- ✓ ख: ‘गएछन्’ लेखेमा।
- ✓ ग: ‘सुनमा सुगन्ध’ प्रयोग गरेमा।
- ✓ घ: ‘साइत जुऱ्यो’ प्रयोग गरेमा।

७ त्रुटि पहिचान र सुधार

उत्तर प्रयोग · ४

वसन्त **ऋतुमा** गाउँका **ऋषिको** आश्रममा मेला लाग्छ। हाम्रो **परिवारले** पनि जाने **रिवाज** छ। कृषि गर्न कसैले लिएको **ऋण** तिर्न सकेन भने यहाँ मानिस **रिसाउँदैनन्**। **रिक्सा** चढेर बजारबाट मान्छे आउँछन्। हरियो चौरमा हिँड्दा **रित्तो** मन पनि भरिन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले तत्सम ‘ऋतु’ र ‘ऋषि’ बनाएमा।
- ✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले ‘ऋण’ र ‘परिवार’ बनाएमा।
- ✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले आगन्तुक ‘रिवाज’ र ‘रिक्सा’ बनाएमा।
- ✓ प्रतिसुधार ०.५ का दरले तद्भव ‘रिसाउनु’ र ‘रित्तो’ बनाएमा।

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

८ भाव विस्तार

उत्तर उच्च दक्षता · ४

यो भनाइ ‘पदमार्ग’ संवादको अन्त्यतिर सुप्रभाले भनेकी हुन्। नयाँ वर्षमा पदयात्रा जाने प्रस्तावमा कोही नबोलेपछि उनले हाँस्दै नबोल्नु भनेको ‘हुन्छ’ भन्नु हो भनेर यसो भनेकी हुन्।

कसैले कुनै प्रस्तावमा विरोध नगरी चुप लाग्यो भने उसले त्यो मानेको ठानिन्छ। बैठकमा कुरा राख्दा कसैले आपत्ति जनाएन भने निर्णय हुन्छ। त्यसैले चित्त नबुझेको कुरामा बोल्नु आवश्यक छ।

तर यो भनाइ सधैँ लागु हुँदैन। डर, लाज वा दबाबले बोल्न नसकेको मान्छेको मौनतालाई स्वीकृति ठान्नु गलत हो। साथीहरूको रमाइलो सल्लाहमा यो भनाइ मिल्छ, तर गम्भीर कुरामा ‘तपाईंको के विचार छ?’ भनेर सोध्नु नै राम्रो हो।

अङ्क विभाजन

- ✓ भनाइको प्रसङ्ग (संवाद, कसले) खुलाएमा।
- ✓ नबोल्नेले मानेको ठानिन्छ भन्ने अर्थ खोलेमा।
- ✓ दैनिक जीवनको उदाहरण दिएमा।
- ✓ यो कहिले लागु नहुन सक्छ भन्नेसहित निचोड दिएमा।

९ कथाबाट संवाद

उत्तर प्रयोग · ५

भ्रमण कहाँ जाने?

(ठाउँ: कक्षाकोठा। समय: दिउँसोको खाजा खाने बेला। पात्र: मिङ्मा र रुपा।)

मिङ्मा: (कापी खोल्दै) रुपा, यसपालि भ्रमणमा नागार्जुनको जङ्गलसम्म हिँडेर जाऔँ न।

रुपा: हिँडेर? कति टाढा पर्छ?

मिङ्मा: मैले दाइसँग गएर बाटो हेरेको छु। बिहान हिँडे दिउँसोसम्म पुगिन्छ।

रुपा: (अलि चिन्तित हुँदै) तर सुस्मिताको त खुट्टा दुखेछ। उसलाई गाह्रो पर्छ कि?

मिङ्मा: ओहो, मलाई त थाहै थिएन। सबैले बिचबिचमा विश्राम गरे हुन्न र?

रुपा: हो, ढिलो हिँडे पनि सँगै हिँड्नु राम्रो। पानी र खाजा पनि चाहिन्छ।

मिङ्मा: त्यसो भए योजना लेखौँ।

रुपा: (मुस्कुराउँदै) अनि गुरुआमालाई सुनाऔँ। उहाँले ‘हुन्छ’ भन्नुभयो भने सबैलाई भनौँला।

पूर्ण पक्ष: हेरेको छु। अज्ञात पक्ष: दुखेछ।

अङ्क विभाजन

- ✓ शीर्षक र कोष्ठकमा ठाउँ, समय, पात्र दिएमा।
- ✓ कम्तीमा आठ भनाइ बोलीचालीको भाषामा लेखेमा।
- ✓ तीनओटा हाउभाउ कोष्ठकमा राखेमा।
- ✓ अज्ञात र पूर्ण पक्ष प्रयोग गरेमा।
- ✓ कथाका सबै कुरा समेटी टुङ्गो दिएमा।

Science Playground, काठ्मान्डे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

१० तर्क र प्रतितर्क

उत्तर उच्च दक्षता · ४

तर्क(पक्षमा): पर्यटक आए होमस्टे, भरिया र पथप्रदर्शकको काम बढ्छ। गाउँकै तरकारी र हस्तकला बिक्छन्, र युवाले गाउँमै रोजगारी पाउँछन्। आङरिताको योजना यही हो।

प्रतितर्क(विपक्षमा): पर्यटक धेरै आउँदा बाटोमा फोहोर बढ्न सक्छ, चिजको मोल बढ्न सक्छ, र बाहिरका लगानीकर्ताले मात्र नाफा लिए गाउँलेले फल नपाउन सक्छन्। 'मात्र' भन्नु ठिक होइन।

निष्कर्ष: पर्यटन राम्रो अवसर हो, तर फोहोर व्यवस्थापन, स्थानीयको तालिम र आम्दानीको न्यायोचित बाँडफाँट नभए हानि पनि हुन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ पक्षमा एउटा उचित तर्क दिएमा।
- ✓ विपक्षमा एउटा उचित प्रतितर्क दिएमा।
- ✓ तर्कलाई पाठ वा जीवनको उदाहरणले पुष्टि गरेमा।
- ✓ दुवै पक्ष केलाएर स्पष्ट निष्कर्ष दिएमा।

११ सोच्नुहोस्

उत्तर उच्च दक्षता · ४

सबै जान्ने भएको भए कसैले सोध्नुपर्ने कारण हुँदैनथ्यो। पदयात्राको परिभाषा र अवधि जस्ता कुरा स्वाभाविक रूपमा खुल्दैनथे; पात्रले एकअर्कालाई भाषण दिए जस्तो हुन्थ्यो। फातिमाको प्रश्नले नजान्ने पाठकको ठाउँ लिन्छ, र अरू पात्रलाई बुझाउने बाटो खोल्छ।

फरक फरक ठाउँका यात्राले पदयात्रा भनेको हिमालको बाटो मात्र होइन भन्ने देखाउँछन्। अन्नपूर्णमा प्रकृति, बडिमालिकामा धर्म र सिम्रौनगढमा इतिहास छ। यसरी नेपाल नै पदयात्रामैत्री देश हो र हरेक क्षेत्रमा यस्ता सम्भावना छन् भन्ने सन्देश बलियो हुन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ सबै जान्ने हुँदा प्रश्न र स्वाभाविकता हराउने कुरा लेखेमा।
- ✓ फातिमाले पाठकको ठाउँ लिने कुरा लेखेमा।
- ✓ तीन यात्राका फरक विषय देखाएमा।
- ✓ पदयात्रा हिमालमा मात्र सीमित नभएको निष्कर्ष दिएमा।

१२ क्रियाकलाप: मेरो एक दिने पदमार्ग

(अङ्क नदिइने)

विद्यार्थीले पाउनुपर्ने नतिजा

ठाउँ नजिककै मन्दिर, डाँडा, झरना, गढी वा ऐतिहासिक स्थल हुन सक्छन्। तालिकामा पानी, खाजा र जोखिमको कुरा आउनुपर्छ। यो योजना एक्लै नभई ठुलाबडासँग मात्र पूरा गर्नुहोस्, र कक्षामा कुन ठाउँ कसरी स्थानीय रोजगारीको स्रोत बन्न सक्छ, छलफल गर्नुहोस्।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	जम्मा
अङ्क	०	९	२२	१२	४३

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking